

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ФУТБОЛІСТІВ АМАТОРІВ ДО СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток українського аматорського футболу задоволення потреби населення у руховій активності, можливість стати членом спортивної команди об'єднаною спільними цілями, інтересами мотивами приваблює людей до занять спортом.

Мотивація до заняття спортом пов'язана з багатьма психічними якостями спортсменів. Мотив визначається як причинно-наслідковий аспект, що направляє особу до дії. Більшість мотивів, у своїй сукупності, підрозділяється на соціально значущі, особистісно значущі і професійно значущі, позитивні і негативні і визначаються знаннями, переконаннями, інтересами і потребами людини. Відповідно до теорії когнітивної оцінки, мотивація людей змінюється відповідно до змін у їхньому сприйнятті компетентності і самовизначення. Події, що призводять до завоювання будь-якого з цих почуттів повинно збільшувати мотивацію та ідентифікацію, зменшуючи при цьому інтроєкцію, зовнішню регуляцію та амотивацію. З іншого боку, події, які підривають чиєсь почуття компетентності або самовизначення повинні призвести до втрати мотивації та ідентифікації, але до збільшення інтроєкції, зовнішньої регуляції та демотивації. Відомо, що чим більше спортсменів сприймає себе як компетентних і самовизначених, тим більше вони проявляють самовизначені форми мотивації до спорту.

Щоб досягати успіху у спорті, особливо у футболі, необхідні добре розвинуті фізичні та психологічні навички. Так, тривога негативно впливає на змагальну діяльність. Тривога визначається як складна багатовимірна психологічна реакція пов'язана зі стресом, страхом, напругою та пов'язана зі стимуляцією вегетативної нервової системи до стресової події [5, 6]. За Vlachopoulos, S.P., Karageorghis, C.I., Terry, P.C. якщо хтось бере участь у будь-якій діяльності за власним бажанням без будь-якого впливу іншої людини чи обставин, тоді він / вона є внутрішньо мотивованими [7]. Wallace, H. M та Baumeister R.F. [1] вважають, що мотивація до занять спортом залежить від взаємодії особистих та ситуаційних факторів. Також, мотивація є ключовим елементом постійності спортивної діяльності і визначальною для поведінки спортсмена, яка запускає та підтримує належні рівні активації для регулювання поведінки, орієнтованої на працездатність спортсменів [2, 3]. Науковці *Sakarya University* (Турція) дослідили рівень тривожності та мотивації і довели, що показники відрізняються в залежності від рівня ліги професійних футболістів [4].

Асоціація аматорського футболу України (ААФУ) була заснована 2 березня 1998 року. Асоціації передані права на проведення чемпіонату та розіграшу Кубка України з футболу серед аматорських команд.

Історично поділ спортсменів на аматорів та професіоналів проходить за наступним принципом: для кого спортивна діяльність є джерелом доходу, вважаються професіоналами, аматорами є ті, хто бере участь у спортивних змаганнях заради задоволення, відпочинку та приємного проведення часу.

Основним і головним принципом аматорського статусу спортсмена як учасника спортивної діяльності є принцип безоплатності його діяльності. Взагалі, аматорський спорт розглядається як масовий спорт або широкий спортивний рух, в якому змагання й спортивний результат має значне місце, але більшою мірою він розглядається як засіб фізкультурного виховання.

Завданнями аматорського футболу в Україні є: розширення мережі та удосконалення структури проведення всеукраїнських і регіональних змагань серед аматорських чоловічих і жіночих команд; створення умов для проведення змагань з

футболу серед широких верств населення; підвищення рівня організації та проведення першого та другого етапів змагань на призи клубу «Шкіряний м'яч».

Мотиваційна сфера спортсмена аматора має велике значення в спорті. Виявлення причин, через які молоді спортсмени втрачають мотивацію до занять, зупиняються в своєму розвитку і в підсумку кидають заняття спортом, заслуговує на особливу увагу. Мотивація спортсмена вважається одним з найважливіших елементів успіху команди у виступах на змаганнях. Де мотиваційні фактори суттєво впливають на тренувальний та змагальний процеси. Отже, вивчення мотивації спортсменів аматорів є важливим і актуальним.

За даними дослідження, на перших сходинках рангових місць мотивів спортивної діяльності аматорів футболу перебувають: мотив досягнення успіху у спорті, мотив фізичного самоствердження, спортивно-пізнавальний мотив, що свідчать про цілеспрямованість футболістів аматорів у процесі гри на полі. Метою нашого дослідження було розкриття особливостей мотивації до занять футболом спортсменів аматорів ФК м. Києва.

В дослідженні взяли добровільну участь футболісти аматори ФК «Стіна» 1 Ліга, м. Київ та ФК «Дарниця» 2 Ліга, м. Київ, віком від 20 до 45 років кожного клубу відповідно, загальною кількістю у 40 спортсменів. Питання особливостей мотивації у аматорському футболі нами вивчалось за допомогою методики А. В. Шаболтас «Мотиви заняття спортом».

Команду ФК «Дарниця» було засновано 1995 року учнями дарницького ліцею. У 2003 році команда приєднується до Київської Футбольної Любителівської Ліги (КФЛЛ) та по 2016 рік включно бере участь в турнірах під її егідою. Крім того, ФК "Дарниця" виступала у низці інших турнірів - перших розіграшах чемпіонату України з пляжного футболу, турнірах з міні-футболу та футзалу, міжнародному турнірі "Кубок Незалежності" тощо. З 2017 року команда є учасником WSL.

Домінуючими мотивами спортсменів аматорів ФК «Стіна» є мотив досягнення успіху у спорті; мотив фізичного самоствердження та громадянсько-патріотичний мотив, що дозволяє команді підтримувати доволі високий рейтинг в турнірній таблиці на протязі 2019 р. У футболістів ФК «Стіна» невиявлений мотиваційний полюс має саме тенденцію до успіху 40%, порівняно з тенденцією до невдачі 20%. Мотивація серед 70% гравців ФК «Дарниця» орієнтована на уникнення невдач, що є свідченням несформованої позитивної ігрової мотивації, прагненням уникнути дискомфорту, пов'язаного з можливими невдачами. Мотивація на досягнення успіху переважає серед футболістів ФК «Стіна» що складає 80% команди. Спостерігаємо, що відсоткове співвідношення спортсменів, мотивація яких орієнтована на успіх, більше у футболістів ФК «Стіна», порівняно з ФК «Дарниця». У футболістів аматорів 1 Ліги мотивація досягнення успіху є чітко сформованою й упорядкованою. Провідне місце у ієрархії мотивів займає мотивація на успіх, що пов'язано з самовизначенням гравців команди.

Отже, отримані результати дослідження дозволяють стверджувати, що домінуючими мотивами спортсменів аматорів ФК «Стіна» є мотив досягнення успіху у спорті; мотив фізичного самоствердження та громадянсько-патріотичний мотив, що дозволяє команді підтримувати доволі високий рейтинг в турнірній таблиці на протязі 2019 р. Вмотивовані гравці футбольної аматорської команди наполегливо тренуються для реалізації поставлених цілей.

Література

1. Weinberg RS, Gould D. *Foundations of sport and exercise psychology*. 6.ed. Champaign: Human Kinetics; 2014.
2. Pelletier LG, Fortier MS, Vallerand RJ, Brière NM. *Associations among perceived autonomy support, forms of self-regulation, and persistence: a prospective study*. *Motiv Emot* 2001; 25(4):279-306.
DOI: 10.1023/A:1014805132406.

3. Forsman H, Grastén A, Blomqvist M, Davids K, Liukkonen J, Konttinen N. Development of perceived competence, tactical skills, motivation, technical skills, and speed and agility in young football players. *J Sports Sci* 2016; 34(14):1311-1318. DOI: 10.1080/02640414.2015.1127401.
4. Kolayi Hakan, Nurullah Celik Examination of motivation, anxiety and imagery levels of footballers from different leagues. *Revista de Psicologia del Deporte*. vol. 26, n. 3, 2017, pp. 23-27.
5. McNally, I. M. (2002). Contrasting concepts of competitive state-anxiety in sport: Multidimensional anxiety and catastrophe theories. *Athletic Insight: The Online Journal of Sport Psychology*, 4(2), 10-22.
6. McQuown, S. (2001). *The effects of a cognitive intervention strategy on state anxiety and free throw shooting performance*. ProQuest Dissertation Abstracts. (UMI No 3014354).
7. Vlachopoulos, S.P., Karageorghis, C.I., Terry, P.C. (2000). *Motivation Profiles In Sport: A Self-Determination Theory Perspectives*. *Research Quarterly For Exercises and Sport* 71(4), 387-397.